

The Struggle Poverty in the Framework of Social State Concepts of Turkey the European Union and the USA

Türkiye, Avrupa Birliği ve ABD'nin Sosyal Devlet Anlayışları Çerçevesinde Yoksullukla Mücadelesi

Yücel KORKMAZ ^{(1), (*)}

ABSTRACT

This research aims to provide an overview of poverty situations and methods of fighting against poverty in line with the social state understandings of Turkey, EU and USA countries. In this context, the poverty data of the countries by years were examined using the meta-analysis method. According to the research data, the perception and size of poverty in each country differs. Because while there is relative poverty in general in the European Union, there is absolute poverty in the United States and Turkey. From this point of view, it is important for every social state to fight poverty by directly or indirectly intervening in the economic and social order, as a requirement of its responsibility. However, since the level of development, economic structure and management system of each social state is different, the perception of poverty and the methods of struggle may be different.

Keywords: Social state, Poverty, Absolute poverty, Relative poverty

ÖZET

Bu araştırma, Türkiye, AB ve ABD ülkelerinin sosyal devlet anlayışları doğrultusunda yoksulluk durumlarına ve yoksullukla mücadele yöntemlerine genel bir bakış açısı sunmayı amaçlanmaktadır. Bu bağlamda ülkelerin yıllara göre yoksulluk verileri meta-analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma verilerine göre her ülkenin yoksulluk algısı ve boyutu farklılık göstermektedir. Çünkü Avrupa Birliği'nde genelde görece yoksulluk söz konusu iken Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'de ise mutlak yoksulluk söz konusudur. Buradan hareketle her sosyal devletin üstlendiği sorumluluk gereği ekonomik ve toplum düzenine doğrudan ya da dolaylı müdahale ederek yoksullukla mücadele etmesi önem arz etmektedir. Ancak her sosyal devletin gelişmişlik düzeyi, ekonomik yapısı ve yönetim sistemi farklı olduğundan yoksulluk algısı ve mücadele yöntemleri farklı olabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal devlet, Yoksulluk, Mutlak yoksulluk, Görece yoksulluk

* Responsible Author/Sorumlu yazar

¹ Dr, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde doktorasını tamamladı. İstanbul.
yucelkorkmaz@hotmail.com,
0000-0002-3355-3117

Article History/Makale Tarihi:

Received/Teslim :06.06.2023
Accepted/Kabul :14.08.2023
Published/Yayımlama :30.11.2023

Cited/Atf:

Korkmaz, Y. (2023) Türkiye, Avrupa Birliği ve ABD'nin Sosyal Devlet Anlayışları Çerçevesinde Yoksullukla Mücadelesi, *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3 (3), 157-167.

Copyright/Telif Hakkı

Bu makale, Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC)'nin hükmü ve koşulları altında dağıtılan açık erişimli bir makaledir.

GİRİŞ

Yoksulluk insanlığın başlangıcından beri var olan en önemli toplumsal olgulardan biridir. Bundan dolayı tarih boyunca toplumlar farklı şekillerde yoksullukla karşı karşıya kalmışlardır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012). Günümüzde ise tüm toplumların ortak sorunu olan bu olgu nesiller ve kuşaklar arası sorunlara da neden olan çok boyutlu ve karmaşık bir duruma dönüşmüştür (Chansanam ve Li, 2022). Çünkü yoksulluk bazı toplumlarda açlık ve susuzluk olarak görülürken bazı toplumlarda sağlık ve eğitim eksikliği, bazı toplumlarda ise sosyal hayat yoksulluğu olarak algılanmaktadır (Kartal ve Demirhan, 2014).

Yoksulluk sanıldığı gibi az gelişmiş veya gelişmekte olan devletlerin sorunu değil farklı boyutları ile gelişmiş sanayi devletlerinin de sorunudur (Akçacı ve Kocağ, 2012). Bu bağlamda az gelişmiş ve gelişmekte olan devletlerde yer ve zamana göre farklılaşmakla birlikte mutlak ve sürekli yoksulluktan söz edilmektedir. Ancak gelişmiş ülkelerde ise daha çok kısmi ve görece yoksulluktan bahsedilmektedir (DPT, 2001).

Yoksulluk, içeriği ve sonuçları bakımından bireysel ve toplumsal düzeyde herkesi olumsuz etkilediği için birey ve toplum açısından risk oluşturmaktadır (Chansanam ve Li, 2022). Bundan dolayı sivil

toplum örgütleri, devletler ve uluslararası kuruluşlar yoksullukla mücadele etmektedir (Güneş, 2009). Buradan hareketle Türkiye, uzun yıllardan beri gelir dağılımdaki adaletsizlik, göç, terör, çatışma ve işsizlik gibi faktörlerden dolayı yoksulluk sorunu ile mücadele etmektedir (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012). AB ve ABD gibi dünyanın gelişmiş ülkeleri ise yoksulluk boyutunun farklı şekilleriyle mücadele edebilmek için birçok politika ve program uygulamaktadır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012). Bu bağlamda bazı ülkeler için mutlak yoksulluktan bahsedilirken bazı ülkeler için görece yoksulluktan bahsedilmektedir.

Yoksulluğu bir sorun olarak tanımlarsak yoksullukla mücadele edebilmek için yoksulluk tanımının, yoksulluk profilinin, yoksulluk düzeyinin ve bu kavramların zaman içindeki değişiminin doğru olarak tanımlanması gerekmektedir. Ayrıca doğru tanımlanan yoksulluk sorunu ile mücadele politikalarının oluşturulması, değerlendirilmesi ve başarılı sonuçların elde edilmesi bakımından önemli bir önkoşul olarak görülmektedir (Şenses, 2003). Bundan dolayı öncelikli olarak sosyal devlet ve yoksulluk kavramlarına yer verilmektedir. Daha sonra ise Türkiye, Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletlerinin sosyal devlet anlayışları çerçevesinde yoksullukla mücadele politikalarının genel durumu aktarılmaktadır.

1.LİTERATÜR

1.1.Sosyal Devlet

Sosyal devlet, toplum refahının en üst düzeyde sağlanması amacıyla devletin, ekonomik düzene ve toplum düzenine doğrudan veya dolaylı olarak etkin ve kapsamlı bir şekilde müdahalede bulunmasını öngören bir anlayıştır. Bu anlayışa göre devlet gerekli alanlara müdahale ederek ekonomik istikrarın sağlanması, düzenin sağlanması ve sosyal risklere karşı toplum refahının korunmasını amaçlamaktadır (Aktan, 1995). Bu bağlamda ekonomik ve sosyal düzene birey lehine müdahale yaparak kurallar koymaktadır. Ayrıca sosyal adaleti ve güvenliği sağlamak amacıyla bireylerin iş ve sosyal hayatında yalnız bırakmayarak gerekli değişikliklerin yapılmasını öngören ve bu amaçla müdahale eden bir anlayıştır (Seyyar, 2002).

Sosyal devlet, yoksul, muhtaç, işsiz ve dar gelirlili ailelere yönelik sosyal yardımlar yaparak onları koruma altına almaktadır (Aktan, 1995). Çünkü sosyal devlet her şeyden önce insan temellidir. Bu bağlamda insanın güvenliğini, hakkını, hukukunu, yaşamını, eğitimini ve sağlığını her şeyin üstünde tutar. Ayrıca toplumun sosyal ve ekonomik durumlarıyla ilgilenecek topluma asgari bir yaşam düzeyi sağlamak amacıyla politikalar geliştirir ve bunları hayata geçirir (Soysal, 1992).

1.2. Kavram Olarak Yoksulluk

Dünya genelinde ciddi bir sorun olarak kabul edilmesi nedeniyle yoksulluk sorunu ile mücadele edilmesi önemlidir (Yaşar ve Taşar, 2019). Çünkü yoksulluk, insanların hayatlarını devam ettirebilmek için temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır (Şenses, 2003). Ayrıca insanlığın başlangıcından beri var olan ve üstesinden gelebilmek için tüm toplumların mücadele ettiği bir durumdur (Güneş, 2009).

Yoksulluk, zamanla değişen niteliğinden dolayı bir toplumdaki diğer topluma göre tanımı farklılık göstermektedir. Bu bağlamda insanların açlık ve susuzluktan ölmesi veya barınacak bir evlerinin olmaması şeklinde dar anlamda ifade edilirken geniş anlamda ise toplumdaki sosyal hayat düzeylerinin ortalama yaşam düzeyinin altında kalması şeklinde ifade edilmektedir (Aydın ve Güloğlu, 2011). Buradan hareketle her toplumun gelişmişlik düzeyleri, kültürleri, zenginlikleri ve yoksullukları farklı kriterlerden oluştuğundan dolayı tek bir tanım yapmak olanaksızdır. Çünkü yoksulluk Afrika'da kuraklık nedeniyle aç ve susuz yaşayan bir kadın için söylenebilirken, Latin Amerika'da teneke evlerde oturan bir işçi için de söylenebilir. Ayrıca Fransa'nın başkenti Paris'te yaşayan fakat yakacak parası olmadığı için ısınma sorunu olan bir insan da yoksulluk kategorisine girmektedir. Bu örneklerden de anlaşılacağı gibi yoksulluk kavramı kimine göre açlık, kimine göre evsizlik, kimine göre de yakacağı olmamasıdır. Çözüm yolları farklı olduğundan dolayı yoksulluk kavramı her toplumda farklı ve göreceli bir şekilde karşımıza çıkmaktadır (Demirbilek, 2005). Bu bağlamda literatürde mutlak, görece, objektif ve sübjektif şeklinde yoksulluğun türlerine vurgu yapılmaktadır (Koroğlu, 2022).

1.2.1.Mutlak Yoksulluk

Mutlak yoksulluk, birey veya aile bireylerinin hayatlarını sürdürebilecek asgari bir hayat düzeyini veya standardını yakalayamamaktır (Gürsel, 2000). Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi bireyin asgari ihtiyaçlarını karşılayıp karşılayamadığı ölçüt alınmakta ve karşılayamaması durumunda mutlak yoksul olarak kabul edilmektedir (Tokol ve Alper, 2014).

Aile bireyleri biyolojik olarak varlığını devam ettirmek ve çoğalabilmek için ihtiyaç duydukları temel gelir ve harcama düzeyine sahip olmaları gerekmektedir. Ancak bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılama düzeylerine sahip olmamaları durumunda ise ölüm riskiyle karşı karşıya kalması büyük bir olasılıktır. Bundan dolayı mutlak yoksulluğun ortaya çıkarılması ve bireylerin hayatlarını devam ettirebilmeleri için gerekli olan asgari tüketim ihtiyaçları karşılanması önemlidir. Bu asgari tüketim düzeyi ulusal gelir düzeylerinden bağımsız olarak bir dolardan aşağı gelir düzeyine sahip bireyler olarak belirlenmektedir (Topgöl, 2013).

1.2.2.Görelî Yoksulluk

Görelî yoksulluk kişinin temel ihtiyaçlarını mutlak olarak karşılayabilecek düzeye sahip fakat toplumun genel yaşam düzeyinin altında kalarak sosyal ve kültürel anlamda topluma katılmaması olarak belirtilmektedir (Öztürk ve Çetin, 2009). Bu bağlamda görelî yoksulluk toplum genelinde ortalama gelirin altında geliri olan bireyleri kapsamaktadır. Başka bir ifadeyle toplumun ortalama refahının üstünde belli bir yaşam standardı sürdürebilmeleri için bireyin gerekli mal ve hizmetleri karşılayabilecek bir gelire sahip olmamasıdır. Bundan dolayı toplumun ortalama hayat düzeyinin altında bir gelire sahip olanlar görelî ya da nispi yoksul olarak tanımlanmaktadır (Kule ve Es, 2010).

1.2.3.Sübjektif Yoksulluk

Sübjektif yoksulluk bireyin asgari temel ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığı sorusunun kendisi tarafından cevaplandırılması esas alınmaktadır (Çoskun ve Tireli, 2008). Bu bağlamda sübjektif yoksulluğun en önemli özelliği toplum nezdinde kabul edilebilecek asgari bir hayat standardının belirlenmesinde yetkililer yerine bunu en iyi bilen ve yaşayan bireyin görüşlerinin dikkate alınmasıdır (Şenses, 2003).

1.2.4.Objektif Yoksulluk

Objektif yoksulluk, yoksulluğun tanımlanması ve meydana getiren durumları ile bireyleri yoksulluktan kurtarmak için çözüm yollarının önceden belirlenmiş değerlendirmelerdir. Bu değerlendirme kriterlerinin önceden belirlenmiş olması ve kişiye göre değişiklik göstermemesi objektif yoksulluk kavramını ifade etmektedir (Ören, Negiz, ve Akman, 2012).

1.3.Yoksulluğa Neden Olan Faktörler

Gelir dağılımındaki dengesizlikler sanayi devriminin başlamasıyla ortaya çıktığı savunulmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin temel konu başlıklarından biri gelir dağılımındaki adaletsizlik ve yoksulluktur. Bu iki değişken birbirinin tamamlayan ve aynı zamanda aralarında sıkı bir ilişki olan kavramlardır. Çünkü Yoksulluk ile gelir dağılımı arasında paralel bir ilişki vardır. Gelir düzeyindeki eşitsizlik oranı ne kadar yükselirse yoksulluk oranı da ona göre yükselmektedir (Balcı İzgi ve Alyu, 2018). Bu bağlamda toplum düzeninin ve demokrasinin sağlıklı işlemesi ile sosyal barışın ve sosyal refahın artırılması gelir dağılımındaki adil işleyişin sağlıklı olmasına bağlıdır (Özşuca, 2004).

Yoksulluğun en önemli nedenlerinden biri gelirin dengesiz dağılımı olarak görülmektedir. Çünkü küreselleşme ile birlikte uluslararası tekeli piyasalar ve zengin baskı gruplarının etkisi (Ogbe, 2023) ve bölgesel farklılıklar gibi etkenlerden dolayı kaynakların adil dağılımı etkilenmektedir. Bu durum da toplumların yoksulluklarının genişlemesine ve çoğalmasına sebep olmaktadır (Akçacı ve Kocağ, 2012). Çünkü toplumların veya bireylerin gelir eşitsizliğine neden olan tüm sebepler aynı zamanda insanların yoksulluğuna da neden olmaktadır (Danziger ve Gottschalk, 1986). Bundan dolayı öncelikli olarak ekonomik gelirlerin toplumun tüm kesimlerini kapsayacak şekilde adil bir paylaşım yapılması durumunda yoksulluk oranlarının azalacağı düşünülmektedir (Çalışkan, 2010).

Ailedeki birey sayısı ile yoksulluk risk oranı birbiri ile ilişkilidir. Çünkü birden fazla çocuğa sahip ailelerin yoksulluk risk oranları diğer ailelere göre daha fazladır. Bundan dolayı ailedeki birey sayısı arttıkça yoksulluk riski de artmaktadır (Gürsel, 2000). Yapılan araştırmalara göre ailesi 3-4 kişiden oluşan bireylerin yoksulluk oranı %9,65 iken 7 ve daha fazla bireyden oluşan ailelerdeki bireylerin

yoksulluk oranı % 40,05 olarak belirlenmiştir. Ayrıca 7 ve daha fazla bireyden oluşan kentsel ailelerin yoksulluk risk oranı % 25,21 iken kırsalda yaşayan ailelerin yoksulluk risk oranı % 54,06 dır (Topgöl, 2013).

Sanayinin gelişmesiyle işgücü piyasasına bağlı nedenlerden dolayı esnek çalışma, kısmi çalışma ve kayıt dışı istihdam gibi nedenler yoksulluk oranlarını arttırmaktadır. Çünkü yoksulluğun temel nedeni olarak çalışanların emeklerinin tam karşılıklarını alamamalarıdır. Bundan dolayı çalışan insanların emeklerinin karşılığı sömürüldüğünden yoksullukla karşı karşıya kalmaktadırlar (Yıldırım, 2010). Ayrıca düşük ücretler, kısmi çalışmalar, rekabet, niteliksiz işgücü ve ücretler üzerindeki baskılar sonucu düşük ücretlerle istihdam ve kalifiyesiz eleman çalıştırmaların artması yoksulluk riskini arttırmaktadır (Şenses, 2003).

Yoksulluğun nedenlerinden biri de enflasyondur. Sabit geliri insanların satın alma güçleri azalarak refah düzeyinin altına gerilemesi önemli bir yoksulluk sebebidir. Gelirlerinin sabit olduğundan her geçen gün artan fiyatlardan dolayı gelirlerinin büyük bir kısmını tüketim için harcamalarına rağmen ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaktadırlar. Ayrıca ülke yakınındaki savaşlar, ülke içindeki savaş ve kargaşalar, ekonomik krizler, salgın hastalıklar, afetler, adaletsiz vergiler, yüksek faizler, rant ekonomisi, haksız rekabet, tekelleşme ve küreselleşme sonucu ortaya çıkan işsizlikler vb. faktörler yoksulluğun nedenlerindedir (Çoskun ve Tireli, 2008).

Bu araştırma, Türkiye, AB ve ABD ülkelerinin sosyal devlet anlayışları çerçevesinde yoksulluk durumlarına ve yoksullukla mücadele yöntemlerine genel bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda ülkelerin sosyal devlet anlayışları doğrultusunda hukuki zeminde uyguladıkları politika geçmişlerine vurgu yaparak günümüzdeki yoksulluk durumlarına ve uyguladıkları politikalara yer vermektedir.

2. YÖNTEM

Bu araştırma kapsamında "tuik.gov.tr", "ec.europa.eu/eurostat" ve "census.gov/library" adreslerinde elde edilen veriler meta-analiz yöntemi kullanılarak yıllara göre incelenmiştir. Meta-analiz, aynı amaca hizmet etmek için farklı istatistik verilerin özel yöntemler kullanılarak bütünleştirilmesi, yorumlanması ve sonuca ulaşılmasıdır (Büyüköztürk vd., 2020). Ayrıca birden çok çalışmanın sonuçlarının birleştirilerek ulaşılan sonuçların istatistiksel olarak yorumlanarak aktarılmasıdır (Akgöz, Ercan, ve Kan, 2004). Buradan hareketle yıllara göre yapılmış yoksulluk araştırmalarının bir araya getirilerek istatistik şeklinde okuyucunun anlayacağı şekilde aktarılmıştır.

3. BULGULAR

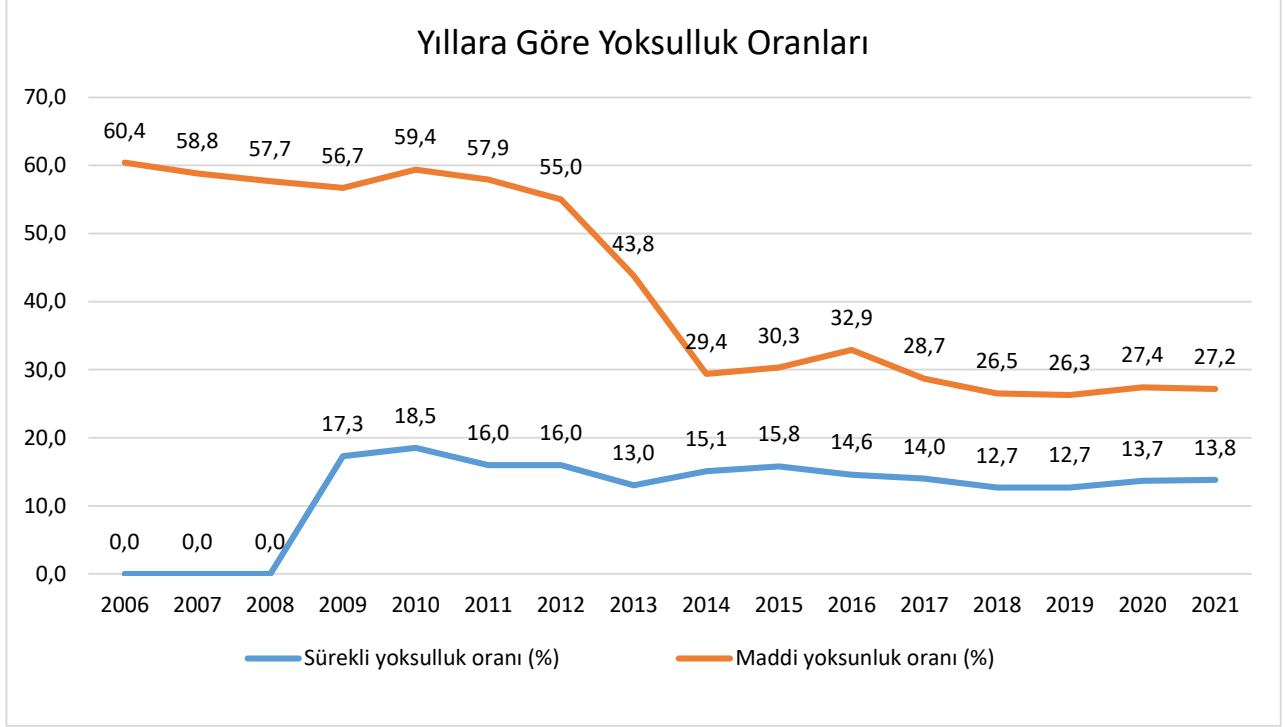
Bu başlık altında araştırma çerçevesinde Türkiye, AB ve ABD ülkenin yoksulluk verileri ile yoksulluk mücadele politikalarına yer verilmektedir. Bu bağlamda öncelikle Türkiye'nin yoksullukla mücadelesine ve yıllara göre yoksulluk oranları aktarılmaktadır. İkinci başlık altında ise Avrupa Birliği'nin yoksullukla mücadele politikalarına ve yoksulluk oranlarına vurgu yapılmaktadır. Son olarak ABD yoksulluk oranları ve mücadelede politikalarına değinilmektedir.

3.1. Türkiye'nin Yoksullukla Mücadelesi

Sosyal devletin temel hedefleri toplum refah ve huzurunun iyileştirilmesi için politikalar yapmasıdır. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının ilgili 5.,41.ve 61.nci maddeleri çerçevesinde devletin en önemli görevi olarak refah seviyesini arttırmak ve yoksulluk sorununu ile mücadele etmesi olarak belirtilmektedir. Ayrıca yoksullukla mücadelede konusunda gerekli hukuki düzenlemeler yapılarak o alana yönelik politikaların geliştirilmesi önemlidir. Bu bağlamda eğitim, sağlık, istihdam sosyal yardım ve sosyal güvenlik gibi alanlara yönelik politikalar geliştirilerek toplumun tamamına yönelik adaletli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Gündüz, 2006).

Türkiye'de yoksullukla mücadele üzerine yapılan çalışmalar genelde yoksulluğun ölçümü ve makro ekonomik planlardan oluşmaktadır. Bu çalışmalar daha çok TÜİK ve Devlet Planlama teşkilatı tarafından yapılmaktadır. Bu bağlamda 8. Kalkınma Planında yer alan "Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu'na" göre istihdamın artırılması, işsizliğin azaltılması, adil gelir bölüşümünün sağlanması ve sosyal güvenlik hizmetleri ile refah seviyesinin artırılması yer almaktadır (Abay ve Sezgin, 2018).

Türkiye'deki yoksulluğun birçok nedeni olmakla birlikte temelinde gelir dağılımındaki eşitsizlikler yer almaktadır. Çünkü Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verilerine göre 1987 yılında gelirin %49,9 oranında nüfusun %20'lik bir kesimi sahipken 1994 yılında ise gelirin %54,9 oranına yine nüfusun %20'lik kısmı sahip olduğu görülmektedir. Bu duruma göre Türkiye'de her geçen yıl gelir dağılımındaki eşitsizlik ve adaletsizlik giderek arttığı anlaşılmaktadır (Şahin ve Çiçek, 2015). Bu durumda yoksulluk sorununun her geçen gün devam ettiğini göstermektedir. Çünkü şekil 1'de TÜİK verilerine göre yoksulluk oranları azalmasına rağmen ciddi oranlarda devam ettiği anlaşılmaktadır.

Şekil 1. Türkiye'nin Yıllara Göre Sürekli Yoksulluk ve Maddi Yoksunluk Oranları (TÜİK)

Türkiye 2007-2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma planı "gelir dağılımı ve yoksullukla mücadele özel ihtisas komisyonu raporuna" göre Avrupa Birliği ülkeleri seviyesinde her insanın insanca yaşama hakkının güvence altına alınması için adil gelir dağılımı, istihdam sağlanması, işsizlikle mücadele edilerek sosyal ekonomik politikaların geliştirilmesi, yoksulluğun önlenmesi ve istikrarlı bir ekonomik büyümenin hedeflenmesi yer almaktadır (Abay ve Sezgin, 2018). Bu bağlamda şekil 1'deki verilere göre 2007-2013 yıllarında maddi yoksunluk ve sürekli yoksulluk oranlarında düşüş olduğu görülmektedir. Çünkü gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkeler açısından önemli bir sorun teşkil eden yoksulluğun önlenmesi için bir takım tedbirler alınması gerekmektedir. Bu tedbirler yoksulluk sorunu ve yol açtığı olumsuz durumlarla mücadele açısından önem arz etmektedir (Uçar, 2011). Buradan hareketle Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanan sosyal koruma destek politikaları ile yoksulluk oranlarında pozitif yönde azaltıcı ve istatistiksel olarak anlamlı etkisi olduğu anlaşılmaktadır (Koroğlu, 2022). Ayrıca sosyal koruma destekleri doğru yönetilmesi durumunda yoksul nüfus oranında azalma olacağı vurgulanmaktadır (Akbulut, Altundemir, ve Güven, 2022). Bu bağlamda sosyal devletin toplum lehine kapsamlı ve aktif bir şekilde sosyal ve ekonomik düzene doğrudan ya da dolaylı bir şekilde müdahalede bulunması yoksulluk oranlarında azaltıcı etki etmektedir.

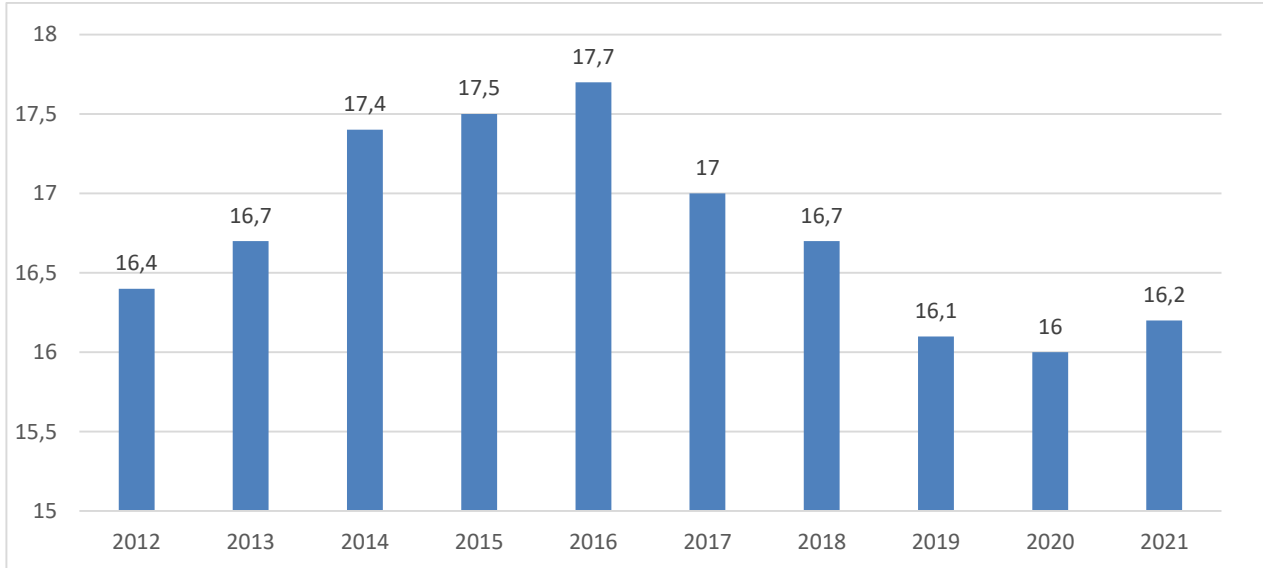
3.2. Avrupa Birliği'nin Yoksullukla Mücadelesi

Avrupa Birliği 1975 yılında yoksulluğu bireylerin ve ailelerin sahip olduğu kaynakları yaşadıkları üye ülkeye göre kabul edilebilir "asgari bir yaşam düzeyinden mahrum bırakacak kadar az olması şeklinde" tanımlanmıştır. Ancak 1980'li yıllardan sonra gelişen ekonomik şartlar ve birliğe yeni katılan ülkelere dolaylı 1984 yılında tanım genişletilmiştir. Bu tanıma göre birey, aile ve grupların yaşadığı üye ülkenin kaynaklarına göre asgari yaşam şartlarını karşılayamayacak şekilde genişletilmiştir. 2000 yılında birliğin ekonomik ve sosyal refah düzeyinin artmasıyla birlikte "Lizbon Stratejisi ve Sosyal Politikalar" çerçevesinde yoksulluk tanımı değişmiştir (Bildirici, 2011). Bu bağlamda 2004 yılında "Avrupa Komisyonu Sosyal İçerme Ortak Raporu" yoksulluk tanımını düşük gelir, barınma

sorunu, yetersiz sağlık hizmetleri ile eğitim, kültür, spor ve sosyal faaliyetlere erişimin yetersiz olması şeklinde genişletilmiştir (European Commission, 2004). Ayrıca yoksulluğu bireylerin yaşadıkları toplumun ortalama yaşam standardına ayak uyduramayacak kadar yetersiz olması şeklinde de ifade edilmiştir (Siposné Nándori ve Lipták, 2022).

Avrupa Birliği'nde geçmişten beri mutlak yoksulluk değil daha çok göreceli yoksulluk algılandığı belirtilmektedir. Ayrıca mutlak yoksulluk gelişmekte veya yeni üyelerin sorunu olarak görülmektedir. Bu bağlamda Avrupa Birliği yoksulluk kapsamını daha ileri bir boyuta taşıyarak insani temel haklardan, eğitim, sağlık, ekonomik ve toplumsal yaşama katılım faaliyetleri kapsayan geniş bir temele oturtmuştur. Birlik az gelişmiş ülkelerin temel gereksinime ulaşılması olarak tanımladığı yoksulluğu daha ileri hedeflere taşıyarak tüm toplumun refah düzeyini artırmayı amaçlamaktadır (EAPN, 2009).

Avrupa Birliği'nin yoksullukla mücadele çalışmaları 1974 yılına dayanmaktadır. Avrupa bakanlar konseyinin sosyal eylem planına ilişkin kararın kabul edilmesinden sonra dönemler halinde yoksullukla mücadele edilmiştir. 1975-1981 dönemi yoksullukla mücadele birinci program uygulanmıştır. Yoksullukla mücadele birinci programı takip eden 1985-1989 yılları ikinci yoksulluk programı uygulanmıştır. Bu iki yoksulluk programından farklı olarak topluluk eylem planı içeren 1989-1994 yıllarını kapsayan üçüncü yoksullukla mücadele eylem planı uygulanmıştır. Ancak 1994-1999 yıllarını kapsayan yoksullukla mücadele teklifi kabul edilmediği için uygulanmamıştır (Çoskun ve Tireli, 2008). Ancak Avrupa Birliği sosyal politika çerçevesinde "Yoksulluk ve Sosyal Dışlanmaya Karşı Ulusal Eylem Planlarını" 2001 yılında devreye sokmuştur. Avrupa Birliği, ulusal eylem planlarının temel hedefi ulusal düzeyde mücadele stratejileri geliştirerek Lizbon, Nis ve Laeken zirvelerinde hedeflenen daha iyi iş imkânları, daha iyi ekonomik güç ve daha çok sosyal uyum ile yoksulluğu ve dışlanmayı ortadan kaldırmayı hedeflenmektedir (Bildirici, 2011).

Şekil 2. AB Bir Önceki Yılda En Sık Yapılan Faaliyet ve Yoksulluk Düzeyine Göre Yoksulluk Risk Oranları (Kaynak: ec.europa.eu/eurostat)

Avrupa Birliği yoksullukla mücadele edebilmek için yeni iş imkanları ve istihdam oluşturmaya çalışmaktadır. İşsizliği önlemek için başlıca yedi kategoride istihdam politikalarını toplamıştır. Bunların en başında gelen kamuda işe yerleştirme veya aracılık yaparak başka bir kuruma yerleştirme, mesleki eğitim vermek, gençlere yönelik politika geliştirme, istihdam politikaları, engelli insanlara yönelik politikalar, işsizlik ve erken emeklilik gibi politikalar uygulayarak işsizlik ve yoksulluk ile mücadele etmektedir (Işığışık, 2011). Bu bağlamda şekil 2'de görüldüğü üzere Avrupa Birliği mutlak yoksulluk ile değil daha çok göreceli yoksulluk ile mücadele ettiği görülmektedir. Çünkü toplumu kapsayacak şekilde istihdam politikaları uyguladıkları anlaşılmaktadır.

Avrupa Birliği'nin ulusal politikalarına yoksullukla mücadele maddesi eklenmesiyle üye ülkeler arasında öncelikli gündem olmuştur. Benimsenen açık işbirliği yöntemi doğrultusunda karşılıklı

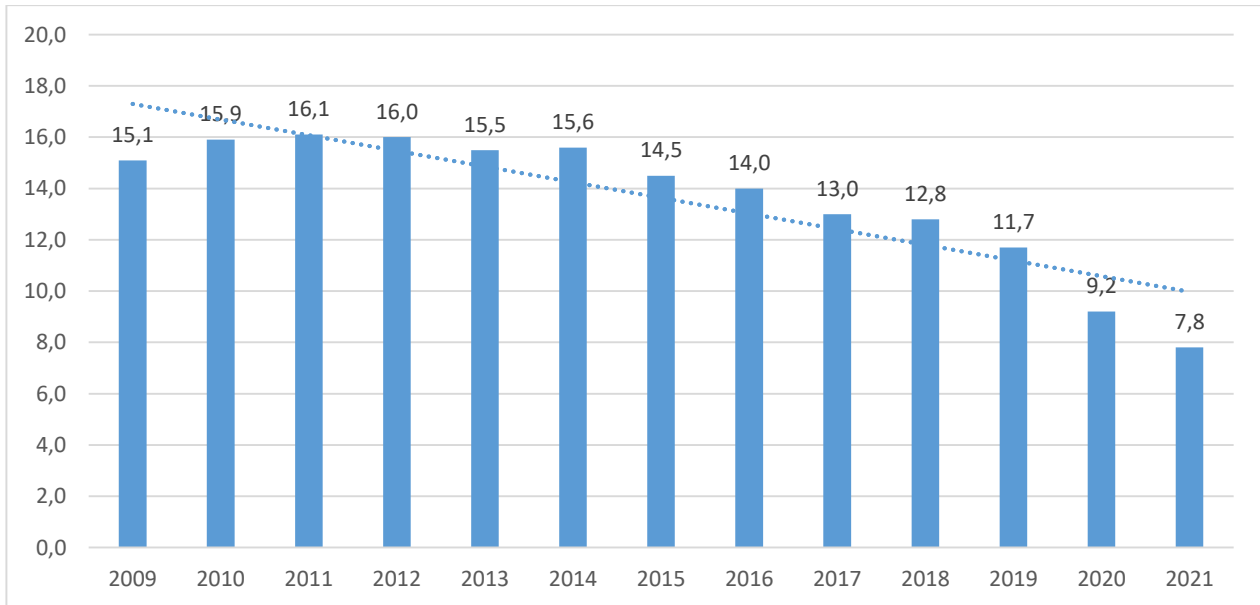

işbirliği, iyi uygulamaların paylaşılması, bilgi temelli teknolojiye geçiş, insan iş gücünün iyi istihdam edilerek değerlendirilmesi ve doğal kaynakları bitirmeden doğru bir şekilde kullanılarak yoksulluk ile mücadele etmektir. Bu bağlamda Yoksullukla mücadele edebilmek için üye ülkeler politikaları gözden geçirmeye sevk etmiştir. Her ülke başarılı olduğu alanları diğer ülkeler ile paylaşarak ülkelerin uygulamalarında iyileştirme yapması açısından örnek teşkil etmesi sağlanmıştır (Atkinson, Marlier, ve Nolan, 2003). Ayrıca yoksullukla etkili bir şekilde mücadele edebilmek için bağlamsal ve bölgesel faktörler de göz önünde bulundurularak özgün mücadele yöntemlerine ihtiyaç vardır (Hoogstra, Velichety, ve Zhang, 2023).

3.3. Amerika Birleşik Devletleri'nin Yoksullukla Mücadelesi

Amerika Birleşik Devletleri'nde yoksulluk kavramı çalışmayan insanların utancı, tembellik ve engelliliğin sonucu olabileceği şeklinde tanımlanmaktadır. Bu mantık çerçevesinde çalışmanın yoksulluğu azaltıcı en önemli faktör olması nedeniyle insanların çalışarak yoksulluk durumundan kurtulabileceği düşünülmektedir. Bu durum işsizlik durumunun yoksulluk süresi ile doğrudan ilişkili olarak açıklanmakta ve işgücü piyasası yoksulluğun giderilmesi açısından önemli bir faktör olarak görülmektedir (Seçer, 2007). Ayrıca ABD, yoksulluk problemini devletin sorumluluk alanının dışında ve devletin sorunu olarak görmekten uzaktır (Beland, Dinan, Rocco, ve Waddan, 2022). Bu bağlamda Yoksullukla mücadele politikalarını daha çok hayırsever kişiler ve kuruluşlar ile yürütmektedir. Devlette hayırseverlik faaliyetleri yürüten kişi ve kuruluşlar bunun karşılığında büyük vergi indirimleri sağlamak ve hayırseverleri teşvik ederek yoksullukla mücadele etmektedir (Buğra, 2005).

ABD yoksulluk sınırı, tüketim harcamalarına yönelik hesaplamalar doğrultusunda genel itibarı ile yeterli miktarda insani temel gıda gereksinimlerinin maliyeti ölçüsünde tüketim harcamalarına göre yapılmaktadır. Bu bağlamda hayatta kalabilmek için temel ihtiyaç gıdalarını karşılayabilecek maddi alım gücüne sahip insanlar yoksul kabul edilmezken temel gıda ihtiyaçlarını alım gücüne sahip olmayan insanlar ise yoksul sayılmaktadır (Şenses, 2003). Buradan hareketle genelde mutlak yoksulluk sayılan bu durum gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkeler için uygun bir tanımdır. Ancak Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş bir ülkenin yoksulluk kavramını bu şekilde tanımlaması ve ele alması düşündürmektedir (Seçer, 2007). Bu bağlamda ABD vatandaşlarının 2018 yılı verilerine göre %11,8'i yoksulluk sınırı veya altında yaşamlarını sürdürmesine rağmen yoksulluk sorunu öncelikli olmadığı gibi mücadele politikalarına ilişkin olumlu bir yaklaşım da görülmemektedir (Beland, Dinan, Rocco, ve Waddan, 2022).

Şekil 3. Amerika Birleşik Devletleri Yıllara Göre Yoksulluk Oranları (Kaynak: census.gov/library)

Amerika Birleşik Devletleri'nde 2009-2021 yılları arasında toplam nüfusa göre yoksulluk oranları şekil 3'te verilmektedir. Bu veriler üzerinden değerlendirme yapıldığında geçmiş yıllara göre yoksulluk oranında düşüş olduğu anlaşılmaktadır. Ancak yine de tam anlamıyla sosyal devletin gereği olarak yoksulluk sorununun üstesinden gelemeyen bir ülke olarak ifade edilmektedir. Çünkü

diğer gelişmiş ülkelerin yoksullukla mücadele politikalarına göre ciddi bir politika yürütülmediği belirtilmektedir. Örneğin yoksul insanların suç işlemesi durumunda topluma uyum sağlaması için sosyal politika uygulama yapılması yerine hapse mahkûm etme politikaları daha etkin olduğu görülmektedir (Buğra, 2005).

Amerika Birleşik Devletleri sağlık ve insani hizmetler biriminin araştırma verilerine göre önceki yıllara göre yapılan yoksulluk araştırmaları dar kapsamlı olduğu için 2012 yılında geliştirilerek ekonomik koşullar ve politikalar etki edecek şekilde yoksulluk araştırması tasarlanmıştır. Bu bağlamda temel ihtiyaç harcamaları genişletilerek gıda, barınma, giyim, sosyal ve kamusal hizmetlerden faydalanma ile bölgelere göre konut maliyetleri yoksulluk düzeyleri eklenmiştir. Yeni araştırma modeline göre eklenen maddeler ile 2011 yılı tüm insanların yüzde 16,1 oranında yoksul oldukları anlaşılmıştır (Walt, Proctor, ve Smith, 2013).

Amerika Birleşik Devletleri yoksullara yönelik politika uygulama noktasında gelişmiş ülkelere göre çeşitli nedenlerden dolayı geri kalmış bir görüntü sergilemektedir. Çünkü 1935 sosyal güvenlik yasası kapsamında genelde en yoksullara hizmet veriyor, yaygın çocuk ve aile destek hizmeti bulunmuyordu (Beland, Dinan, Rocco, ve Waddan, 2022). Bu duruma rağmen sosyal devlet anlayışı gereği sosyal yardım ve sosyal sigorta şeklinde iki boyutta politika geliştirmektedir. 1993 yılından itibaren birçok farklı alanda toplumu kapsayacak şekilde sosyal yardım politikaları geliştirmektedir (Seçer, 2007). Bu bağlamda aşağıdaki birkaç maddelerde uyguladığı politikalara yer verilmektedir.

- İhtiyaç sahibi olan ailelere geçici yardımlar yapılmaktadır.
- Yoksul ailelere yönelik ücret desteği ve konut yardımı sağlanmaktadır. (kira veya ucuz konut satılması gibi.)
- Ebeveynlerin çalışması için yardım programlarının desteklenmesi teşvik edilmektedir.
- Düşük geliri aileler ve bireyler için federal gelir vergisi iadesi yapılmaktadır.
- Çalıştığı halde yoksul olanlara nakit para yardımı verilmektedir.
- Yoksul ailelere yönelik çocuk bakımı ve sağlık hizmeti desteği verilmektedir.
- Yoksul insanlar düşük ücretle sağlık sisteminden yararlandırılmaktadır.

ABD’de genel bir sağlık sigortası veya ulusal bir sağlık sigorta hizmeti yoktur. ABD’nin sağlık sistemi kamu ve özel sigorta hizmetlerinin karışımı ile hizmet vermektedir. Çalışan yoksullar sağlık harcamalarından etkilediğinden dolayı artı bir yük olarak ödemektedirler. Sağlık sigortası primlerini ödeyemeyen ve sağlık kapsamı içinde olmayan kişi sayısı, 2003 yılına göre nüfusun %15,6 olarak tahmin edilmektedir. Toplam nüfusun yaklaşık 45 milyonu sağlık hizmetlerinden faydalanmamaktadır. Fakat federal hükümet ve eyaletler yoksullara, yaşlılara sağlık hizmeti sunmaktadır. Bununla birlikte diğer yardım hizmetlerinden yoksulların faydalanması için yoksulluk durumunu kanıtlaması gerekmektedir. Ancak yoksulluğun kanıtlanması zor olduğu da belirtilmektedir (Walt, Proctor, ve Mills, 2004).

4.SONUÇ

Tarih boyunca her toplumun kendine göre bir yoksulluk sorunu olduğu ve bunun üstesinden gelmek için farklı yöntemler ile mücadele ettiği görülmektedir. Ancak yoksulluk sorunu tanım ve boyut değiştirerek öncesinde gıda ve giyim gibi temel ihtiyaçlar baz alınırken günümüzde ise eğitim, sağlık, ulaşım, sosyal yapı, güvenlik, temel hak ve özgürlükler gibi alanların eksikliği de yoksulluk olarak görülmektedir.

Yoksulluğu etkileyen birçok neden olmakla birlikte öncelikle istihdam eksikliği, işsizlik sorunu ve gelir dağılımındaki eşitsizlikler gelmektedir. Bu bağlamda sosyal devlet bu sorunlara çözüm bulmak için ekonomik ve toplum düzenine doğrudan ya da dolaylı olarak birey lehine müdahalelerde bulunması önem arz etmektedir. Ayrıca sosyal devletin yoksullukla mücadele etmek için öncelikli iki yolu vardır. Bunlardan biri yoksul insanlara istihdam imkanı sunmak diğeri ise çalışacak durumu olmayan veya iş imkanı oluşturulamayan yoksullara yönelik sosyal ve ekonomik destekler vermektir.

Türkiye istatistik kurumu verilerine göre sürekli yoksulluk ve maddi yoksunluk oranları uzun dönemde düşüş olmasına rağmen diğer ülkelerin yoksulluk oranlarına göre yüksektir. Sosyal devlet gereği yoksullukla mücadele etmek için istihdamın artırılması, işsizliğin azaltılması ve adil gelir dağılımının sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda uygulanan sosyal ve ekonomik politikalar sonucunda

yoksulluk oranlarında düşüş olmaktadır. Örneğin 2007-2013 yılları arasında Türkiye'nin uyguladığı politikalar sonucunda yoksulluk ve yoksunluk oranlarında düşüş olduğu şekil 1'de görülmektedir.

Avrupa Birliği mücadelesi 1975 yıllarına dayanmaktadır. Bu tarihten itibaren düzenli olarak farklı tarihlerde çeşitli zirveler yaparak birlik içinde yoksullukla mücadele politikaları geliştirmiştir. Bu bağlamda yoksullukla öncelikli olarak birçok alanda istihdamı artırarak işsizlikle mücadele etmiştir. Bu politikaların sonucunda ise üye ülkeler arasında öncelikli gündem yoksullukla mücadele olmuştur. Araştırma verilerine göre günümüzde AB ülkeleri mutlak yoksullukla değil daha çok göreceli yoksullukla mücadele ettikleri anlaşılmaktadır.

Yoksulluk, Amerika Birleşik Devletleri'nde tembellik ve işsizlik olarak görülmektedir. Bundan dolayı birçok alanda iş imkanları oluşturularak yoksullukla ve işsizlikle mücadele edilmektedir. Bu bağlamda araştırma verilerine göre şekil 3'te görüldüğü üzere her geçen yıl Amerika Birleşik Devletleri'nde yoksulluk oranları azalmıştır.

Türkiye, Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri yoksullukla mücadele için kendi sosyal devlet anlayışları çerçevesinde birçok plan ve program uygulamaktadırlar. Ancak Avrupa Birliği yoksulluk tanımını göreceli yoksulluk olarak tanımlayarak vatandaşlarının insanca yaşaması için mücadele ederken Türkiye ve ABD ise mutlak yoksulluk tanımına yakın bir düzeyde mücadele etmektedirler.

Sonuç olarak sosyal devlet anlayışı her ülkenin gelişmişlik düzeyine, ekonomik şartlarına, kültürel yapısına, coğrafi yapısına ve yönetim sistemine bağlı olarak değişmektedir. Bundan dolayı da yoksulluk algısı ve mücadele yöntemleri farklılaşmaktadır. Bu bağlamda her sosyal devlet yoksulluk ile aynı şekil ve yöntem ile mücadele edecek diye bir durum söz konusu değildir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Araştırma yöntemi itibarıyla etik kurul izni kapsamında değildir.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Abay, M. Ç., & Sezgin, S. (2018). Türkiye ve Bazı AB Ülkelerinde Yoksulluk ve Gelir Dağılımı. *Journal of Life Economics*, 5(4), 97-110.
- Açıkgöz, R., & Yusufoglu, Ö. (2012). Türkiye'de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımalar. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*.
- Akbulut, E., Altundemir, M., & Güven, M. (2022). Türkiye ve AB Ülkelerinde Sosyal Koruma Yardımlarının Yoksulluk Üzerine Etkisi: Bir Panel Veri Analizi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 343-350.
- Akçacı, T., & Kocağ, E. (2012). Türkiye'de Sosyal Harcamalar ve Yoksulluk. *Turgut Ozal*.
- Akgöz, S., Ercan, İ., & Kan, İ. (2004). Meta-analizi. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 107-112.
- Aktan, Ç. C. (1995). *21. Yüzyıl İçin Yeni Bir Devlet Modeline Doğru Optimal Devlet, Kamu Ekonomisinin ve Yönetiminin Yeniden Yapılanması ve Küçültülmesine Yönelik Öneriler*. İstanbul: TÜSİAD.
- Atkinson, A., Marlier, E., & Nolan, B. (2003). Indicators and targets for Social Inclusion in the European Union. *Economic and Social Research Institute*.
- Aydın, K., & Güloğlu, T. (2011). Türkiye'de Nispi Yoksulluğun Sosyo-Ekonomik Analizi. *Sosyal Siyaset Konfere-ansları*, (s. 89-118).
- Balcı İzgi, B., & Alyu, E. (2018). Yoksulluk ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği: OECD ve AB Ülkeleri Panel Veri Analizi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 987-996.
- Beland, D., Dinan, S., Rocco, P., & Waddan, A. (2022). COVID-19, poverty reduction, and partisanship in Canada and the United States. *Policy and Society*, 291-305.
- Bildirici, Z. (2011). *Avrupa Birliği'nde Yoksullukla Mücadele ve Türkiye'nin Uyum Sürecindeki Yeni Uygulamalar*. İstanbul.

- Buğra, A. (2005). *Yoksulluk ve Sosyal Haklar*. İstanbul: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi.
- Büyüköztürk, Ş., & ve Diğerleri. (2020). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Chansanam, W., & Li, C. (2022). Scientometrics of Poverty Research for Sustainability Development: Trend Analysis of the 1964–2022 Data through Scopus. *Sustainability*, 1-19.
- Çalışkan, Ş. (2010). Türkiye'de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk. *Sosyal Siyaset Konferansları*, (s. 89-132). Uşak.
- Çoskun, S., & Tireli, M. (2008). *Avrupa Birliğinde Yoksullukla Mücadele Stratejileri Ve Türkiye*. Ankara: Nobel.
- Danziger, S., & Gottschalk, P. (1986). Do Rising Tides Lift All Boats? The Impact of Secular and Cyclical Changes on Poverty. *American Economic Review*, 405-410.
- Demirbilek, S. (2005). *Sosyal Güvenlik Sosyolojisi*. İstanbul: Legal.
- DPT. (2001). *Sekizinci Kalkınma Planı, Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: DPT.
- EAPN. (2009). *Poverty and Inequality in the EU*.
- European Commission. (2004). *Joint Report on Social Inclusion 2004*. Luxembourg: Printed in Belgium.
- Gündüz, A. Y. (2006). Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Üzerine Bir İnceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 34-55.
- Güneş, S. (2009). *Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulaması ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Proje Destekleri*. Ankara.
- Gürsel, S. (2000). *Türkiye'de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk-Avrupa Birliği ile Karşılaştırma*. İstanbul: TÜSİAD.
- Hoogstra, B., Velichety, S., & Zhang, C. (2023). Developing a contextual model of poverty prediction using data science and analytics – The case of Shelby County. *Decision Support Systems*, 114080.
- İşığışık, Ö. (2011). *İstihdam ve İşsizlik*. Bursa: Ekin Yayınları.
- Kartal, N., & Demirhan, Y. (2014). Türkiye'de Kentsel Yoksulluğun Kırsal Nedenleri ve Çözüm Önerileri Üzerine. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*.
- Koroğlu, İ. S. (2022). Yeni Yoksulluk Türleri ve Sosyal Dışlanma. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 100-116.
- Kule, H., & Es, M. (2010). Türkiye'de Kentsel Yoksulluk: Kocaeli Örneği. *Journal of Social Policy Conferences*, (s. 259-300).
- Ogbe, R. S. (2023). The Jurisprudence of the Legal Equation of Global Poverty and Crimes Against Humanity. *INTERNATIONAL JOURNAL OF COMPARATIVE LAW AND LEGAL PHILOSOPHY*, 5(1), 46-52.
- Ören, K., Negiz, N., & Akman, E. (2012). Kadınların Yoksullukla Mücadele Aracı Mikro Kredi: Deneyimler Üzerinden Bir İnceleme. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*.
- Özşuca, Ş. T. (2004). Asgari Ücret İşsizlik ve Yoksulluk. *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*.
- Öztürk, M., & Çetin, B. (2009). Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluk ve Kadınlar. *Journal of Yaşar University*.
- Saçlı, A. (2019). Türkiye'de Kentsel Yoksulluk Olgusu Üzerine Bir Değerlendirme. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*.
- Seçer, B. (2007). Amerika Birleşik Devletlerinde Çalışan Yoksullara Yönelik Sosyal Refah Politikaları. *Kamu-İş*.
- Seyyar, A. (2002). *Sosyal Siyaset Terimleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Siposné Nándori, E., & Lipták, K. (2022). Social Enterprises in the Fight Against Poverty. *Visegrad Journal on Bioeconomy and Sustainable Development*, 41-48.
- Soysal, M. (1992). *100 Soruda Anayasanın Anlamı*, 9. baskı. İstanbul: Gerçek.
- Şahin, H., & Çiçek, Z. (2015). Yoksulların Kendi Özne Durumları ile ilgili Farkındalıklarına Dair Bir Alan Çalışması: Denizli İli Örneği. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Şenses, F. (2003). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk Kavramlar, Nedenler, Politikalar ve Temel Eğilimler*. İstanbul: İletişim.
- Tokol, A., & Alper, Y. (2014). *Sosyal Politika*. Bursa: Dora Yayınevi.

- Topgöl, S. (2013). Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*.
- Uçar, C. (2011). *Kadın Yoksulluğu ile Mücadele Sosyal Politika Araçları ve Etkinlikleri*. Ankara: Afşaroğlu.
- Walt, C., Proctor, B., & Mills, R. (2004). *Income, Poverty, and Health Insurance Coverage in the United States: 2003*. U.S. Census bureau.
- Walt, C., Proctor, B., & Smith, J. (2013). *Income, Poverty, and Health Insurance Coverage in the United States: 2012*. U.S. CENSUS BUREAU.
- Yaşar, S., & Taşar, M. (2019). Kavramsal Olarak Yoksulluk ve Türkiye'deki Yoksullukla Mücadele Politikalarının Etkileri . *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*.
- Yıldırım, A. (2010). Türkiye'de Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü. *T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Hakemli Araştırma Dergisi Yardım ve Dayanışma*.